

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svake subote

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU Ili POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 6. lipnja 1908. god.

Broj 6.

Stranka prava.

Kako je već bilo javljeno u Spljetu na obćoj skupštini su pravaši odlučili, da urede stranku na način, da bude mogla čim prije osloboditi svoj narod i domovinu od zala, koja nas biju.

Zlo, koje naš narod i domovinu bije, jest poglavito to, što smo razdijeljeni na puno pokrajina i što nad svim tim pokrajinama vlada tuđa uprava.

U Dalmaciji i u Istri vlada Niemac. U Hrvatskoj i Slavoniji vlada Madjar. U Bosni i Hercegovini vlada i Niemac i Madjar. Dakle nigdje nemamo naše domaće vlade, nigdje ne vladamo mi sami nad sobom. Mi smo kao pod skrbnikom. On troši, on upravlja, on zapovieda, a mi moramo raditi i za nas i za njega.

Razumije se, da je to od velike štete i sramote za nas, jer ne možemo napredovati kako bi, da smo sami gospodari. Mi ne bismo pustili, da nam u našoj kući svak skupo prodaje sve što nam treba za živiti, a da mi njemu moramo prodavati sve jeftino. Mi bismo, da smo gospodari novca, koje plaćamo državi, uredili sve naše potrebe kako najbolje znamo. Probili bi puteve, sagradili željeznice, podigli fabrike, obogatili zemlju, jer bi to bila samo naša korist.

A ovako smo skoro siromasi i zapušteni u neznanju. Reče se obično, da smo slobodni građani, ali to nije tako, jer porez moraš platiti, potrebe svoje moraš kupiti, ono što ti trud i muka donieli moraš prodati. A to plaćanje, kupovanje i prodavanje uredio je drugi, kako on hoće. Skrbnik je uredio sve tako, da je njemu od koristi, a za nas ga ni briga. Pače što je naš narod siromašniji, njemu lakše gospodari.

Može li se ovakovom stanju oprijeti jedan čovjek, jedno selo, jedan grad?

Ne, ne može! Jer je jedan čovjek za to slab, i jedno selo je jedno za to slabo, i jedan selo je sam nemoćan. Jer sam čovjek, selo ili grad prema množtvu naših tlačitelja nije ni kao diete od godinu dana. Bez snage je.

Što je dakle treba, ako će da sami budemo u našoj zemlji gospodari?

Valja da se svi ljudi, sva sela, svi gradovi naši opiru tlačenju i da svi traže svoja prava. Kad svi budemo

to tražii, nema sile, koja bi se oprieti mogla.

Onda bismo od Dalmacije, Istre, Hrvatske, Slavonije, Besne, Hercegovine, Rieke i Medjumurja učinili jednu zemlju, jednu državu. Postavili bismo najbolje naše ljude na upravu. Što bi plaćali poreza ostalo bi u našoj zemlji, pa bi s tim učinili što čine svi narodi, koji su ujedinjeni u svojoj domovini i imadu svoju upravu. U našoj zemlji bi dopuštali uvažati što nama treba i onomu, koji nam najviše koristi daje, a prodavali bismo onomu, koji nam najviše nudi. Tako rade sve države, koje su svoje, pa im je dobro: bogate su, prosvietljene i moćne. To one sve urede ugovorima.

Možemo li mi do toga doći?

Možemo, samo treba da se uredimo. Treba da svaki čovjek, svako selo, svaki grad traži što je naše. Ali tražiti onako u vjetar nije hasne, nego treba da se traži složno i na način kako se može dobiti.

Za to je tu stranka prava, koja osvješćuje puk i uči ga, kako mu se je urediti.

U svakom selu, u svakom gradu treba da se ljudi slože u jedan skup za dobro i napredak zemlje i naroda.

Dakle svako mjesto valja da ima svoj skup stranke prava, gdje će se ljudi za svoje dobro i napredak obći zauzimati. To je kao mjestno vieće, gdje će se ljudi dogovarati i složiti ko ih može najbolje u stranci zastupati, tko će im biti glasnik njihovih zahtieva.

A svi ovi glasnici sastaju se opet zajedno u vieće ciele stranke, pa svi složno odrede gdje je što raditi i kako da se izvojšti što je određeno.

Što se odredi, povjeri se upravi stranke, koja će u ime naroda tražiti od svih vlasti, da se izpune tražbine puka. Uprava će i putem novina i putem zastupnika, u ime sločnog naroda i dobiti što traži.

Dakle stranka prava valja da bude uredjena kao vojska, koja će uvijek tražiti svoja prava. U ovoj vojsci može svaki naš čovjek biti: seljak, trgovac, zanatlja, pop, učitelj i svi ostali druge ruke. Pače treba da bude svaki, komu je stalo za dobro svoje, svoje zemlje i potomaka.

U ovoj vojsci samo ne smiju biti oni, koji varaju puk praznim obećanjem; ne smiju biti oni, koji gledaju samo na svoju korist; ne smiju biti

gulioci puka, kamatnici i razsipnici pučkog novca; ne smiju biti oni, koji šire neslogu i nemir medju pukom, jer su svi ovi pomagači naših narodnih neprijatelja. Neprijatelji se narodni naime služe svim onim, što je kadro da puk ne bude složan.

Opominjemo za to naš narod, da bude složan i da se drži čvrsto stranke prava, a da se čuva ljudi, koji mu obećavaju prije, nego što mogu učiniti, jer to je napast poslana u naš narod da ga razdvoje.

Stranka prava je jedina pučka narodna stranka, pa danas kad je ojačala i kad sviet već razumi, što mu je raditi i kako, javljaju se smutljivci, koji su nasiani da bi u naše narodne redove posijali smutnju i razdor. Tako samo može nas naš neprijatelj još držati skućene. Zato čuvajte se smutljivaca i samoživaca, čuvajte se laskavaca ako vak je drag napredak i bolja budućnost.

Pravi prijatelji puka na posao! Okupljajte naš narod u mjestne klubove stranke prava!

Demokrati i težačko pitanje.

Kod nas je težačko a ne kmetsko pitanje.

Naši demokrati izgubili su glavu. Oni težačko pitanje i težačka prava zovu kmetsko pitanje, kmetska prava, ali nije tako. Kod nas kmetova nema. Što znači rieč kmet? To je isto ko po starinsku sluga, rob. Kmetova ima još i danas u Italiji, Rusiji, Bugarskoj i Bosni. U ovim zemljama bogataši imaju velika i prostrana imanja, koja težak obradjuje, ali dotle dok se bogatašu sviđi. Jeli mu što šunulo u glavu, težaka progne sa svom obitelji u sviet. Težak nema prava, da se ikomu prituži, niti da od bogataša što traži.

Kako dakle vidimo, našega težaka ne može se zvati kmetom. On prava, što uživa na jednoj zemlji ima ubiližena u zemljišnjim knjigama na sudu (tavularu) i nitko mu ih odnieti ne može, niti smije, dok on zemlju obradjuje onako kako je utanačeno. Dapače on ima pravo, da se na svoj težački dio i uduži novaca i drugih stvari, po čemu kako se vidi on je vjekoviti vlasnik svojih težačkih prava na zemlji, koju obradjuje.

Težačka prava.

Stavimo, da se komu vlasniku zemlje prohtije prognati težaka ča sa zemlje, jer recimo loza propala, ili težak zanemario obradjivanje, moželi to on učiniti? Istina je, da može, ali i to idje putem suda, koji osudi, da ovlasnik zemlje mora nadokna-

diti težaku sve poboljšice, što je on na zemljištu izveo, a vrijednost njihova je više puta, puno veća, nego li je vrijednost same zemlje, te vlasniku nije u računu, da se zavadi sa težakom koji mu zemlju obradjuje.

Kako se iz ovoga vidi, naš težak ima svoja prava uglavljena između njega i vlasnika zemlje koja su uglavljena između njega i vlasnika zemlje, koja su uglavljena i utvrđene na zakonom i koja se ne mogu mienjati bez privole sa obe strane. Kad ovako stvari stoje, a u istinu stoje, tad naš težak ima svoja prava i nije kmet, sluga, rob, kako ga naši nazovi demokrati, ko za porugu zovu.

Rekli smo, da se prava između vlasnika zemlje i težaka, koji zemlju obradjuje mogu promieniti, dogovorno s obe strane i to sudbenim putem, jer svaka promjena mora da se unese u zemljišne (tavularne) knjige.

Vodje takozvane „pučke stranke“ nisu i ne mogu biti pravi demokrati.

Pošto stvari ovako stoje, a ne drugačije, to svu prašinu, što su podigli nazovi demokrati, nije da su je oni podigli radi težaka, već radi sebe. Gdje nema kmetskog pitanja i u obće radničkog pitanja, tamo nema niti može biti demokrata, jer malo više, malo manje svi su ljudi jednaci.

Naš Smodlaka, Werk i družina kažu da su oni demokrati, da oni rade za težaka. Kad ovo kažu, tad lažu. Demokrat je onaj, koji radi za dobro svoga iskrnjega, ne tražeći svoje koristi, dapače, da na korist svoga iskrnjega „gubi“ i od svoga. Da vidimo jesu li naši demokrati ovakovi.

Smodlaka, Werk, Tartaglia, Makale i Iljadica, nemaju ni pedlja zemlje za obradivanje, a nisu nikada ni imali. Ovo su poljtarci, kojima oci nisu ništa ostavili, jer zemljišta nisu imali. Danas Smodlaka ima krasnu „vilu“ u Splitu, Werk u Zadru, Makale će brzo u Zlarinu, Tartalja na Konjskom. Kako su oni radili i kako mogu raditi za dobro težaka, kad su oni uprav sa težačkim novcem već i palacine posagradili. Onaj koji ništa nema, pa u malo godina na težaku se obogati sa deračinom, može li se zvati demokrat? Ne.

Jesu li Smodlaka, Werk, Makale i družina demokrati? Nisu niti mogu biti. Oni se obogaćuju sa svojom doturijom crpeć novac uprav iz siromašne kese maloga puka. Oni su stari farizeji i židovski trgovci, koji u narodu ubijaju vjeru, da tim lakše mogu postići svoju svrhu prama onoj glasovitoga biskupa, koji je rekao: Kad si iz čovjeka izčupao vjeru, srušio si državu, zabacio domovinu, uništio mir i ljubav obiteljsku.

Otvori oči težače, pak ćeš uviditi, da je istina, što ti kažemo. Njima ne vjeruj ko ni pasima, da neće kosti. Kakva su tvoja težačka prava i tvoje težačke dužnosti mi ćemo ti kazati po istini, nastojat ćemo da te u svemu uputimo. Njih ne slušaj, nek im je daleko kuća od tebe.

O buni u Vranjicima.

Na 17. pr. mj. dogodila se buna u pitomom selu Vranjice kraj Solina, između nekoliko talijanskih mornara i čestitih Vranjičana. Listovi hrvatski i talijanski puno su se pozabavili o tom, pa evo i nas da

našim čitaocima kažemo kako se buna dogodila, i tko je pravi krivac da se je krv prolila.

Talijanci su prvi izazvali.

Netom se iz svog broda izkrkali Talijanci odoše u krčmu Grgića da piju. Tu se već od prije nalazilo nekoliko naših ljudi, koji su mirno i skladno pjevali hrvatske pjesme. Talijancima to nije bilo po čudi, jer im je hrvatska pjesma i hrvatski govor trn u duši, pa kô pijani počеше se dreviti, bezobrazno izazivljuć našu čeljad.

Kad je krčmar vidio da može lako doći do gustih, pametno odaleči Talijance od naših, u kojimá je već počelo kipiti. Nu nastojali su da se umire, i ako su ih Talijani onako nepristojno izazivali na megdan.

Talijanci vrijeđaju hrvatske žene.

Odalečeni Talijanci videći da ne mogu više smetati naše ljude, počеше zadirivati u žene. Slučajno mimo njih prodje žena krčmareva, ali je morala bježati kad je čula kakove joj nepristojne rječetine govore Talijanci, koji, kad su iz krčme izašli, susretnu djevojku Dujku Milišić, pa i njoj upraviše gadnih rječetina. Ista sudbina zadesi djevojku Pavu Bencon i njezine dvie drugarice. Što su skladni Talijanci govorili, to se ne čuje ni kod divljih naroda.

Gadno njihovo ponašanje uvriedilo je i uzrujalo miroljubive Vranjičane, i bogzna što bi se dogodilo da ih nije mirio glavat Grgić. Ali ni on nije ih mogao sudržati, kad su Talijanci napali na težaka Bencona, koji je mirno išao da napoji konja. Na zapomaganje Bencona dotrčaše seljani, i tada se dogodilo što se moralo dogoditi, a Talijanci su primili što su tražili.

Dok žalimo ovaj događaj, ne možemo inače a da ne osudimo bezobraznu drzovitost Talijanaca, koji dolaze u tuđu kuću da izazivlju i vrijeđaju mirne i poštene seljane.

Ova izazivanja i vrijeđanja ša strane neotesanih Talijanaca često, se događaju u našim stranama, jer oni kad dolaze u Dalmaciju, bahati su kao kod svoje kuće. Za njih nema Hrvata na zemlji. Rečeš li da si Hrvat, dobit ćeš batina.

Tko je svemu ovomu kriv?

Krivi su domaći izrodi, takozvani Talijanaši, koji zamrziše na majčino hrvatsko mlieko, koje ih odgojilo, pa srca imadu govoriti i pisati da ovo nije naša, nego talijanska zemlja.

Kriva je talijanska vlada, koja bezglavo misli da su njezini podložnici uvijek pristojni i nevini, pa makar vrijeđali naše žene i mlatili naše ljude.

Kriva je fanatična talijanska štampa, koja nas uvijek grdi i psuje, jer hoćemo da branimo obraz svoj, poštenje svoje i ovu hrvatsku zemlju.

Krivi su i mnogi talijanski zastupnici, koji bedasto i lažno na nas navaljuju, jer bi želili da nas do jednoga nestane sa zemlje.

Kriva je napokon i austrijska vlada, koja uvijek daje pravo Talijancima, koji nas ne štete, jer znadu da neće imati štete.

Tako Talijane brane svi, a mi nemamo žive duše da se zauzme za naše pravice i naše poštenje. A vidit ćeš, puče, što će se od ovoga dogoditi. Dični i čestiti Vranjičani bili su izazvani, napadnuti, vrijeđani, ranjeni, pa će se dogoditi da će biti i osudjeni.

Što nam preostaje?

Gorka je naša sudbina, kao što nam je gorak i život. Zemaljski mogućnici rade od nas što hoće. Nismo im na srcu, pa nismo im ni u ljubavi. Oni će nas prezirati, a mi ćemo uvijek ostati prezirani. Oni uvijek pravedni, a mi uvijek krivi.

Što nam dakle preostaje? Evo što. Kad Talijanci ne će da pjevamo i govorimo hrvatski, zar mi moramo u se dušu, i kao proste kukavice zatvorit se u kuću, ako je to samo njima drago?

Kad Talijanci navale na nas, nama ne ostaje drugo nego ih pustiti da nas mlate? Kad vrijeđaju naše žene i djevojke, pustit ih da slobodno vrijeđaju? Kad dodju talijanski radnici u tvornice, valja da im damo mjesta, a mi kući bez posla? Kad dodju loviti ribu u naše hrvatsko more zar moramo skupiti svoje mreže, pa nek oni se bogate našim morem? U jednu riječ moramo ih pustiti da rade što hoće!?

Tada će biti sve mirno. Talijanska vlada će se ponosit kako mi drhćemo od Talijanaca, Austrija će mučat, jer tako joj ne će nitko smetati. Samo mi bit ćemo bez zaštite, pušteni na milost i nemilost naših najgorih dušmana...

Ali Hrvat zna, da je kroz vjekove očuvao od grabežljivaca svoje zemlje, zna on, da Bog silu ne ljubi, jer sila njega ne moli, pak će i unapried znat braniti svoj obraz i svoje pravo, koje se osudjuju tudjinci i krnjiti i blatiti!

Kakva imamo bana u Hrvatskoj.

U svim hrvatskim zemljama sve ključal Madjari nametnuli za bana čovjeka nedostojna te časti a još i dušmanina hrvatskog naroda. Pučke novce, trude jasnoga naroda, baš razsiplje. — Svoje vjerne sluge dariva, uzdržava njih i njihovu djecu na školama itd. Dosta liepih hiljada na taj način otimlje iz grla jasnome narodu.

Kako se gata i Magjari su ga već siti. Svojim nepametnim, nepravednim i naglim postupanjem ne samo da nije Madjarima stvorio ni ciglog prijatelja, nego je od njih otudjio i one, koji su im bili prijatelji. Rauchu su izbrojeni dani, mora otići, al je žalostno da će ga nasliediti ili jednak njemu, ili od njega gori. Madjari hoće pod svaku cienu da stvore u hrvatskom saboru većinu, koja će im biti poslušna. Uzkrisuju stari madjaroni, a da će im pristupiti mnogi zastupnik od današnjih stranaka. Žalostno bi to bilo! Nek se naši drše svi složni na braniku hrvatskih prava, a sloga mora pobiediti. I hoće, ako budu poštene, kao što kažu da jesu. Svršetak djelo krasi! Ako popušte, nit su poštenjaci nit su ljudi, a morat će se reći, da nikada ni bili niese.

Nek se ruši...

Ao, Bože, crna dana,
Odkad Hrvat ne ima bana...
Da on vlada rukom svom
Divnom našom otačbom.

Naša srca tuga para,
Gdje Hrvatsku Pešta hara...
Gdje nam guši tudji sin
Sladki jezik materin...

Hrvat kune udes kruti,
Gdje na domu ga se puti...
Kune nebo, kuue kob,
Što s' Hrvatskoj dube grob...

O, ne kuni, dragi brate,
Nebo sveto mari za te!
Čovjek, narod sebi sam
K nebu diže Sreće hram.

Grdna avet — izvor svemu,
Nagodba je, zlu našem:
S nje svi jadi kobe nas,
S nje Hrvatska gubi glas.

Nek se ruši! — Doba je veće
Da nam sine sunce sveće,
Nek se ruši! Sad je čas
Da se složi narod vas.

M...

Nek se lieva...

U boj — kada grmnu Ti
Roda za čast svoga,
Hrvati se vesnu svi —
U boj u ime Boga i

Hrvat juri na sav mah
Preko rieke Drave —
Smrti mi ga nije strah,
Nit mu žao glave.

Pa gdje junak dopro jest,
Bješe strvi, krvi...
Pa gdje ruke mahne piest,
Ruši sve i mrvi...

Blisnu krune opet sjaj,
Mir carstvu u svemu — —
Oh, pa za to vječni vaj
Namijenjen je njemu...

Jel' ljubavi to je har,
Vitežka za djela?...
Gdje pravice mrva bar
Krv za roda ciela?...

Al' gle! još mu grabi vran,
Mač u ruci sieva:
Za slobodu, grmi ban,
Nek se krvca lieva!

M...

Naši dopisi.

Gornje Primorje koncem svibnja.

(Na odgovor demokratu laživcu).
Crna ti je duša, smokova šibo, kad onako
zlobno i zlonamjerno lažeš u Splitskoj ot-
rovnici „Laži-Slobodi“. Ako imaš i prst
obraza, dokaži: tko, gdje i kada se dogo-
vara i ugovara sa vitezom Vukovićem o
odgodi raspuštenja Gornjoprimske općine.

Dokaži nam i to: tko sije danas amo
crno sjeme raspre i nesklada? tko piri oganj
zlobe i omražnje? tko mir ruši, prkos goni?
Tko nam vara puk: nije li možda ona šaka
nemirnih i himbenih demokrata?

Meti, meti, raspala metlo, izpred svojih
uvala, jer dosti je tu vidit gada i smrada.
Kandžija.

Gornje Primorje, 1. lipnja.

Javlja nam iz Zadra da je raspuštena
naša općina i već imenovan povjerenik.

Avokatu Smodlaku i njegovoj smokovoj
šibi, koji se samo laži dave: u slast!

Kandžija.

Iz Imotskog, 2. lipnja.

(Sanjanije i manovre Dotura
Smodlake). Demokrat Smodlaka ne će
pa ne će da se kani Imotske. Je li to ljubav,
ili što drugo, ne znamo; svakako je istina

da ne može živiti bez nas, i ako mi mo-
žemo bez njega, i to sasvim dobro. U
svojim šarenjačkim „Slobodama“ često go-
vori o nama, kao da hoće od nas da stvori
kraljevstvo svoje. Ali koja hvajda, kad ova-
mo ne će imati krune. Ovamo je došao
veselo, a vratio se oparen. Prolazac mu
morao biti prijestolni grad, ali, na njegovo
čudo, nije ni stočića imao da se odmori.
U liepoj kočiji političkog komesara
vratio se, da izbjegne buri i oluji. Bog
zna kako je njegova ojadjana duša krstila
naše junačke prolažance. Ako on pokuša
opet sreću, upast će bome u nevolju veću.
Kako vidite mi ga nećemo nikako, ali on
hoće nas svakako. Eto nam šalje svoju
milu suprugu, a Smodlaka će tako ovamo
svakog svetca, ne radi nas nego radi obi-
telji. Ovo je manovra nove vele, ali je i
uvrieda za našu junačku krajinu, koja će
opet pokazati velikom demokraci, da su imo-
ćani ljudi, a ne žene.

Iz Splita.

(Kako se slažu dva demokrata,
Smodlaka i Dorbić). Ne ćemo istra-
živati što oni misle, toga ne treba. Svakome
je već poznato da sad Smodlake malo se
razlikuje od roda Dorbića. Što je srušio
Dorbić, Smodlaka ne popravlja, a što nije
srušio Dorbić, ruši on. Njihov je rad dakle
da sve unište. Jedan drugome još nije dao
poljubca, ali će brzo doći i do zagrljaja.
Sad se samo namiguju jedan drugome, ali
će se stopit' netom jedan opazi da je slabiji
od drugoga. Smodlaka je u poslu, nadzire
gradnju nove kuće. Krasna je, pravi ponos
velikog demokrata. Kad bude gotova, doći
će „mali puk“ da ju gleda i gladan i žedan.
Dorbić se šepiri po gradu, gdje je došao
da umakne svojim drugovima u Trstu i
Puli. Ovdje mu je dobro. Vide njega težaci,
da uvijek putuje, gospodski se nosi, hrani
se po velikašku, a žepovi uvijek puni no-
vaca. Kuće nema, žitka nema, ne radi, pak
sve jedan drugomu šapće: koji mu vrug
daje. S toga se našlo ovdje lakoumnih
mladića, koji su stavili u glavu, da će
moći lako obogatiti, ako se izjave da su
prijatelji „maloga puka“ zato su postali
pristaše Smodlake ili Dorbića. Nu lako oni
promienu kabanicu, pa ostave prvoga da
idju drugome, kad vide da je kod ovoga
bolje. Bože daj da „mali puk“ otvori oči,
i pokaže vrata uzročnicima svoje nesreće i
propasti. Kad to bude „mali puk“ će živiti
bolje, a demokraci će se prihvatit' koga
posla, da štogod pošteno zarade.

— Marin —

Kaštela, 2. lipnja 1908.

Kod nas ima nekoliko njih, koji primaju
Smodlakinu „Pučku Slobodu“; ali ovi niešu
Smodlakine stranke, nego občinske; a nji-
hov je gospodar, za pravo reći, ne zna se
koje stranke, dakle od ovih demokrata nije
straha, (ako njihov gospodar ne popuzne)
jer oni glavaju kao i riba kad je velika
vručina, sad na površinu, sad pod more;
kako ih kada grije sunce iz Staroga sela;
ali uvijek vjerni, do izbora slobodaši na iz-
borim slugu i robovi. Živila prava sloboda
i prava sviest hrvatska!

Pravaš pučanin.

Rupe (Skradin).

Pišu nam seljani, da dok im je škola
bila otvorena, da su se djeca učila dobru

i u nauku napredovala. Ali odkad je za-
tvorena škola, da su se djeca izopačila.
Zato mole stariju vlast, da opet otvore
školu, jer je ona veliko dobro za selo.

Posebni Poučni dio „Prave Pučke Slobode“.

Ustanove o odpisivanju zemljarine radi prirodnih šteta.

Od ničega toliko čovječanstvo ne trpi, ko-
liko od prirodnih (elementarnih) šteta. Proti
njima ipak ne ima načina, da se borba za-
metne, e da se posljedice barem ublaže.

Pod prirodnim štetama ima se razumije-
vati: šteta od krupe, vode, vatre, mraza,
trajne suše, navaia zareznika ili miševa i pe-
ronospare nazvane odium.

Kad od ovih jedna prirodna pojava ili
više njih zajedno razastiru svoja zatorna krila
nad ljudskim trudom, šteta je neprocieniva,
iznosi na milione kruna, pa ipak narod gleda
sve to prekrštenih ruku, jer ne ima moći,
da takovim pojavama na put stane.

Iz ovih razloga, država, odnosno zakono-
davno tielo, i ako nije mnogo toga učinilo,
da se narodna nevolja ublaži, ipak stvorilo
je zakon god. 1888., kojim dozvoljava odpis
zemljarine od onih zemalja, koje su uslied
prirodnih šteta nastradale.

Da ustanove ovog zakona budu široj jav-
nosti poznate, i da se njima oštećenici oko-
ristiti mogu, nalazi se za shodno, da se u
čistini odnosni propisi u našoj „Pravo Puč-
koj Slobodi“ objelodane, kao u najzgodnijem
i najkorisnijem pučkom listu, koji živi samo
za to da narod podučiti o korisnim, istinitim
i potrebnim stvarima.

U smislu zakona od 6. lipnja 1888. (D. Z.
L. 81.) zemljarine će se odpisati radi štete
nanesene prirodnom pojavom onda, ako je
krupom, vodom ili vatrom uništen najmanje
četvrti dio prihoda u naravi, samo od onih
čestica, koje su bile za vrijeme nastalog pri-
rodnog događaja obradjene, t. j. posijane
ili zasadjene.

Aho koja od ovih prirodnih pojava na-
stupi u času, kad su gospodarski plodovi
zemljišta jur požeti, t. j. ili stavljeni pod
krov, ili na polju pohranjeni, na način kako
je običajno u dotičnom mjestu, neće se tad
odpisati porez, radi toga što je uništen po-
žeti proizvod zemljišta.

Odpis poreza ima sliediti u razmjerju pre-
trpljene štete od gori navedenih elementar-
nih pojava, iz čega sliedi, da se štete imadu
ustanoviti na licu mjesta povjerenstvenim na-
ličjem, dok su još plodovi na otvorenom
polju nesakupljeni. Da se to može na vri-
eme konstatovati mora se svaka šteta kroz
8 dana, računajući od dana kada je nastala,
bezuovjetno javiti nadležnoj vlasti. Ako se taj
rok propusti neima se pravo pitati oprost
poreza. (Sliedi).

Vriednost otrova zmiije.

Jedan od najredjih, a ujedno i najskup-
ljih predmeta trgovine, jest otrov od zmiije,
za koji sve više i više pitaju, jer ga mno-
gostruko trebaju u liečništvu, te za druge
znanstvene svrhe.

„Roba“ ta dolazi najviše iz Australije, te
je novija odredba u Sydneyu odredila cieniu
jednom gramu otrova od zmiije na 100 do
1250 maraka. Do sada kao da se nije pra-

vila nikakova razlika između otrova zmijske, kojih je ujed smrtonosan, te otrova onakih zmijske, koje kod ugriza izstrcavaju bezazlen sok svojih žlijezda.

Do sada su zmijske većinom jednostavno rukama hvatali da se ukloni gubitku otrova, dapače su ih još takodjer uz veliku osobnu opasnost držali u ruci, dok su zmijske bile podraživane da grizu kroz povez od gume, pri čemu su otrov izpraznjivale na staklenu ploču. Novije otkriće jest da se otrov u dotičnim zubim brzo obnovi, pak će u buduću izgajatelj zmijske od svojih njegovanih primjeraka svaka dva dana moći dobivati tako dragocieni otrov.

Ne trošite novca u igranje lutrije. Iz vrećice u kojoj ima 90 brojeva može se izvući 005 amba, 117470 terna, a 2554720 kvaderna. Sada napišite ova tri broja: 400 amba, 117470 terna i 2544720 kvaderna, a prama njima napišite dobitak što Vlada daje onome koji dobije: za ambo 250 puta onoliko koliko se stavilo, za terno 4250, a za kvadernu 60000; promislite malo i razumjet ćete što znači igrati na lutriju.

Razumjet ćete to, da budete stalni dobiti jedan ambo, morate zaigrati 4005 puta. Stavite da svaki put potrošite jednu krunu to bi potrošili K 4005, a Vlada primila bi ovako K 4005, a povratila bi vam K 250, stavljajući u džep ostalih K 3755. Za terno dobili biste K 5260 a darovali biste vladi K 112.210. Iz ovih brojka očevidna je budalaština onih koji troše krvavo dobiveni novac u ovu igru.

Nemojte se ispričavati da se prepuštate sreći. Jer kako 1 stoji naprama 4004 za ambo, 1 naprama 117.469 za terno a 1 naprama 2.554.799 za kvadernu, tako ima izgleda da će te dobiti.

Ah! da bi svi razumjeli ove brojke!

Prigovori i odgovori.

Krasno življenje socijalističkih vodja. List udruženih socijalista klesara „Der Steinarbeiter“, donosi proračun društva kroz godinu 190. Bilo je članova prinosnika 720, koji su izplatili članarinu u iznosu od 1196 K 62 p. Izdatci su bili sljedeći: Plaća tajniku K 380. Fijakeri i željeznice 102.30 K. Putni troškovi K 148. Novine i letaci K 28. Tiskanice i knjige K 22.06. U blagajni 1. siečnja 1908 K 75.67. Ukupno K 1196.62. — Od ove svote perjanice socijalizma potrošili su K 1030.30, dok je za 720 radnika ostalo samo K 75.67. — U socijalizmu je tako, da radnici plaćaju dobro svoje vodje, koji dobro se hrane, liepo putuju, i svakog blaga božijega imaju, a to sve na krvavim rukama radnika. Nešto je slična kod naših demokrata, koji se šetaju, liepe kule grade, a da ih se ne otkrije, čine nek mali puk više proti popovima i fratrima.

Težacima za sumpor i galicu. Prispjeto će do malo u Šibenik dva krcata trabakulića modre galice, a dva sumpora. Kapetan je dur Iljadica, poznati bezposlica, a mornari braća njegova i pisarčići oko „Kremenjaka“. Hoće oni da nadare mukte šibenskog težaka, kad sin jednoga siromašnoga krojača ne može ništa dati, jer nema ništa. Za trideset i pet godina na obćini braća Iljadica činili su dobra šibenskom težaku,

pa hoće da čine i sada, tim više da prije 35 god. bili su siromašni, a sada su gazde. Dakle neka svi težaci na određeni da otidju kapetanu duru Vici, i on će im dati — rog. Tako su on i njegovi uvijek ljubili narod.

Psuju i psuju. Gnjusno klepetalo gusarića, prazno je kao obično, poput glava, koje u njemu pišu. Znađu oni da su propali za uvijek i da ih ne će nitko pa nitko izvući iz dubine smrada u kojem se tovi njihova plemenita pamet: za to se ljute, za to psuju sve i svakoga. A štaćete da im učinimo mi? Vražji je njihov posao, jer i vrag u paklu psuje, al mu ne pomaže, pa ne će bome ni njima.

Svega po malo.

Izlet u Zablac. Pišu nam odanle: Mandalinjani su nas iznenadili u prošlu nedjelju. Došlo ih je ovamo što mužkih, što ženskih preko 100. Bilo je i sokolova, ali kako nisu bili obučeni u sokolskom odijelu, ne možemo sami javiti njihov broj. Kod redovnih vježaba opazili smo ih preko 20. Drago nam je bilo vidjeti kako su složni i uredni. U vrtu Aleksinu su se odmarali i okriepili. Ondje je bilo čuti i skladna pjevanja. Ko braća su prikratili popodneвно doba, što nam se je veoma svadjelo. Igrali su i neke liepe gimnastično-zabavne igre, Pred večer otidoše sokolovi, a s njima i veći dio izletnika put Mandaline.

Blagajna za štednju i Zajmove n Vodicama kroz pr. svibanj imala novčanog prometa K 1409.07; i to: u uložku K 899.39, u izložku K 509.68. A prometka svote; u uložku K 6263.19 i toliko u izlazku. Uloženo na štednju K 739.59; pridignuto K 1175.30. Udieljeno Zajmova K 2559.44; povraćeno K 633.38. Na Tek. Račun: imati K 2956.69; dati K 215.30. Izkaznice dohodka K 111.04; potroška 149.72. Poslovni djelovi i pričuva: uplaćeno K 7.—; povraćeno K 5.—. Raznih računi: nabavljeno K 2668.11; medju družinare razpačano K 2704.83. Na koncu mjeseca njezin aktiv: Zajmovi K 133.046.02; Izkazi u potrošku K 1529.64; Razni Računi K 5500.43; gotovine u blagajni K 465.25; ukupno K 140.541.34. A odgovora njenom p a s i v u: Uložci na štednju K 32.670.28; Tek. račun K 103.101.02; Izkaznice dohodka K 279.65; Poslovni djelovi i pričuva K 4490.39. Kroz mjesec nabavila je engleske galice klgr. 3149.50; ječmena i kukuruzova brašna klgr. 2935. Brašno je razprodala, a galice razpačala klgr. 1247.50; sumpora „Treza“ klgr. 6587.50. Kroz mjesec: jedan za zadrugara primljen, a 1 izključen. Broj zadrugara 340.

Trst. Kako u Šibeniku Galatea, tako je u Trstu na isti način udario o muo i potonuo, baš u luci jedan talijanski parobrod. Samo mu jarboli iz mora vire. Pun je bio kao šipak. Mornarima sve propalo, jer je nenadno a u živi čas potonuo. Parobrodi, koji su mu bili došli u pomoć, malo se htjelo da nisu nastradali.

Starost. U Rusiji živi Ivo Rudnikov a navršio je 128 godinu. Kad je 1812. Napoleon obsiedao Moskvu i on je tu bio. Hrabro se je držao, a zadobio je u vojsci služeći četrdesetak odlikovanja. Još izpravan hoda, baš i potrkuje, a dobro vidi i čuje. Kaže da ne želi umrijeti, dok ne vidi, da mu je domovina sretna postala.

Vino. U Istri prodali su bijelo vino. Nema ga više nigdje ni kapi; a na crno nitko ni da bi pogledao. Jadan težak ne znađe što će. Od vina mu sve, a ne može ga prodati. Žalost kao i kod nas.

Italija. Talijanci se spremaju na rat s našom monarkijom. I Mletke utvrđuju. Tu skoro odlučili potrošiti dvjesto do trista milijuna za tvrdjave na medjašima i za nove topove. Sve umuju i snuju, gdje bi namili našu vojsku. Nekoji bi htjeli, da ju se dočeka u dolini rieke Po, a drugi u planinama Apenin. Italija je saveznica naše monarhije, a eto, da može, sutra bi na nju udarila. Takovi prijatelji najzad će se počupati. Italija će biti potučena kao obično, a ipak će dobiti — Lave! Stoj doma, ne treba nam više bobiće, a ni trećeg gospodara. Čuvaj se! I tvrdji je naš krš nego je prije bio. Zube bi tvoje mogao polomiti „Nave“ potonuti će.

Amerika. U velikomu gradu Čikagu skupilo se nekoliko stotina obješenjaka — Madjara, pa zasnovali društvo-legu*proti Austro-Ugarskoj državi. To su sve ljudi, koji su pobjegli s koca i konopca, koji su odlučili sve to izvadjeti najprije listovima (kao i naši socijal-demokrati) pa najzad dinamitom. Pa će Madjari ipak biti milovani, a Hrvati kao veleizdajnici progonjeni! Svršit će i ova komedija...!

Tu skoro u Luizijani u Mislsipi i u Alabani u Ameribi, ciklon, strašan vjetar, sasvim uništio nekoje gradove. Na stotine ljudi poginulo je, a ranjenih ni broja se ne zna. Neka se dobri Bog smiluje onom jadnomu narodu! Vele ti će jandnici pretrpiti dok podignu svoje razrušene stanove.

„Narodni List“ zadarski donosi kako naši žive u Magallanesu u Americi. Pišu mu: „Kako se naš narod brine za tielo, tako se jednako brine i za dušu: nedjeljom i svecem najprva mu je briga crkva, a kad se s Bogom porazgovorio, onda tek misli o zabavi... A Smodlaka, njegova stranka i naš „Kremenjak“ šireć mržnju proti popovima, pišuć i govoreć proti crkvi i biskupima i papi, odvrćuć puk od molitve, od Boga. Narode, sudi ti tko se pametnije vlada: naši gospodski demokrati ili tvoja braća Hrvati u Magallanesu!?

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i dr.) — Šibenik.

KOD

Šime Šupuka

(Petrićeva kuća kod pazara)

može se dobiti prve vrsti

Engleske Modre Galice i najfinijeg talijanskog Sumpora uz vrlo povoljne cijene.

Suviše isti prodaje:

Ječmeno brašno od naškog žita dobro ustrojena 100 Kilogr.	f. 10.80
Zob magjarsku „ „ „	10.--
„ bosansku „ „ „	9.50

Posluga brzo i točno.